Samuel Barber: Adagio

Mindössze huszonhat éves volt Samuel Barber, amikor a nevét halhatatlanná tévő művet, az Adagiót megírta. A hírnévhez kellett egy karmester is, aki érdemesnek tartotta arra, hogy műsorra tűzte – őt úgy hívták: Arturo Toscanini. A mintegy tízperces kompozíció eredetileg a háromtételes Vonósnégyes középső tételeként született meg 1936 nyarán, amikor a fiatal amerikai zeneszerző partnerével, Gian Carlo Menottival Olaszországban töltött el pár hetet. Barber még abban az évben átírta vonószenekarra, de csak két év múlva küldte el a rettegett olasz maestrónak. Az Egyesült Államokban élő Toscanini, akit akkor még sok kritika ért, amiért mellőzte az amerikai zenét, szó nélkül visszaküldte Barbernek a kéziratot. (Mint később kiderült, azért, mert megtanulta fejből.) Bő két évvel később, 1938 novemberében sugározták azt a rádióműsort, amelynek keretében a nyugdíjas éveire készülő, de Itáliából sikeresen visszacsábított Toscanini és a keze alá alapított amerikai rádiózenekar, az NBC Szimfonikusok megszólaltatta a darabot – a legendás felvétel ma is meghallgatható az interneten. És hogy mi a mű népszerűségének a titka? Alighanem a természetesség, az egyszerűség: egy már-már banális, szinte csak szekund hangközökben mozgó dallam vonul végig, szólal meg más-más hangszercsoportokon, ér el a tetőpontra, és jut vissza a kezdeti, nyugalmi állapotba. Tulajdonképpen nincs benne semmi jellegzetesen amerikai, hacsak nem az, hogy mit sem tud a korabeli avantgárd zenei törekvésekről, vagy a szólamvezetés több évszázados szabályairól; egyéni utat jár, mert azt érzi sajátjának. Hosszú a lista, hány világhírű karmester tűzte műsorra azóta, hány nevezetes személyiség temetésén szólt ez a személyes hangú kompozíció. A sors iróniája ugyanakkor, hogy az 1981-ben elhunyt Barber írhatott később versenyműveket, operákat és gyönyörű kórusműveket, mégis ez a fiatalkori átirat maradt legismertebb alkotása.